

Praha 7.8.2003

49

Výběrové šetření o zdravotním stavu české populace (HIS CR 2002) – Užívání léků (XX. díl)

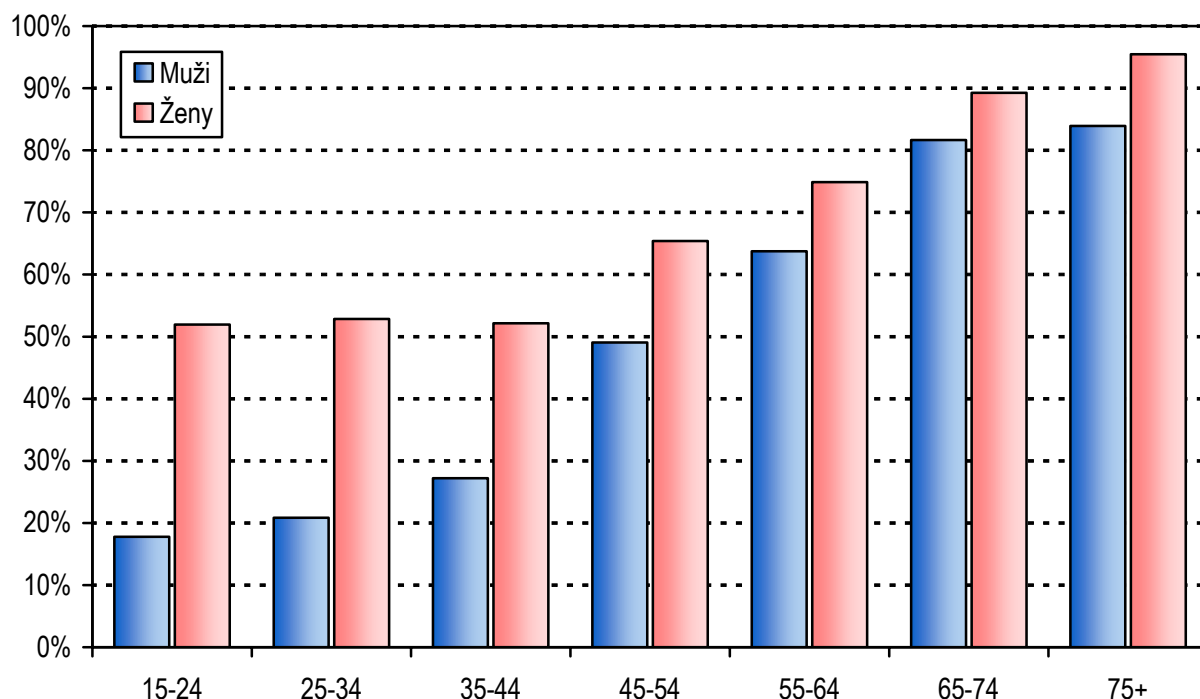
V předchozí aktuální informaci vztahující se k výběrovému šetření o zdravotním stavu české populace jsme se věnovali jedné z položek, jež byly do šetření HIS CR v roce 2002 nově zahrnuty, a to sice využívání zdravotnických služeb. Tato aktuální informace se bude zabývat další nově zařazenou otázkou, tedy užíváním léků lékařem předepsaných a nepředepsaných.

Užívání lékařem předepsaných léků

Respondenti byli dotazováni nejprve na to, zda užívali, v průběhu posledních 2 týdnů, nějaké lékařem předepsané léky (včetně antikoncepčních pilulek nebo jiných hormonů). Pokud ano, byla jim dále položena otázka kvůli jakým problémům tyto léky užívali, přičemž měli možnost vybrat si z položek (zdravotních potíží) uvedených na předloženém seznamu, případně uvést, že užívali jiné, lékařem předepsané léky.

Ze všech respondentů užívalo v posledních 2 týdnech nějaké lékařem předepsané léky 41 % mužů a 66 % žen. S rostoucím věkem se podíl osob užívajících léky zvyšoval, výjimku představovaly pouze mladé ženy užívající antikoncepci. Vyloučíme-li ty ženy, které užívaly jen antikoncepci, pak se s věkem podíl osob užívajících léky u obou pohlaví plynule zvyšoval. Osoby starší 60 let užívaly léky několikanásobně častěji než osoby ve věku do 30 let. Ženy užívaly léky častěji než muži, přičemž rozdíl mezi oběma pohlavími byl potvrzen jako statisticky významný i po odstranění vlivu rozdílné věkové struktury a po odečtení užívání antikoncepčních pilulek a hormonů. Nejvýraznější jsou rozdíly mezi oběma pohlavími v nejnižších věkových skupinách. I po odečtení uživatelů antikoncepčních pilulek však podíl žen užívajících léky významně převyšuje podíl mužů téměř ve všech věkových skupinách (s výjimkou kategorie 55 - 64 a 65 - 74, kde rozdíl nebyl potvrzen statistickým testem).

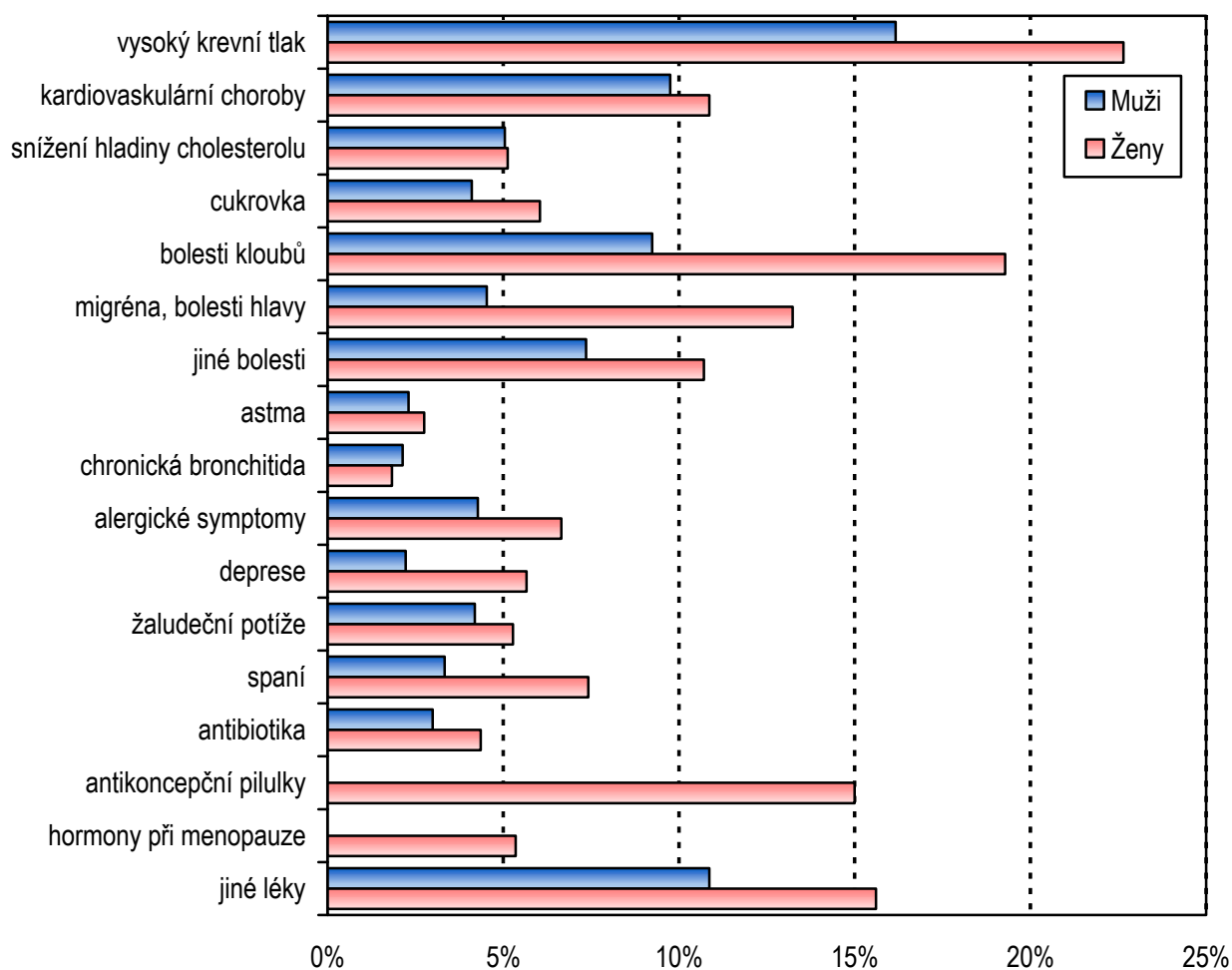
Podíl osob, které v posledních dvou týdnech užívaly lékařem předepsané léky

Z hlediska základních sociodemografických charakteristik nebyly zaznamenány téměř žádné výraznější rozdíly v podílu osob užívajících léky. Pouze muži s nejnižším příjmem užívali léky častěji než muži s nejvyšším příjmem, mezi nezaměstnanými ženami byly osoby užívající nějaké léky zastoupeny ve srovnání se zaměstnanými výrazněji, což souvisí s horším zdravotním stavem této skupiny obyvatelstva. Osoby se špatným subjektivním zdravím a osoby trpící nějakým chronickým onemocněním užívaly léky častěji než osoby s dobrým subjektivním zdravím a bez chronického onemocnění.

Pokud sledujeme jednotlivé potíže, kvůli kterým byly léky užívány, nejčastější u mužů byly léky na hypertenzi, kardiovaskulární choroby a na bolesti kloubů (neuvažujeme-li skupinu jiné léky). U žen byly nejčastěji užívány léky na hypertenzi, bolesti kloubů a neuvažujeme-li skupinu jiné léky a antikoncepční pilulky, třetí nejčastější bylo užívání léků na migrénu. Téměř ve všech případech podíl žen užívajících léky na daný zdravotní problém převyšoval podíl mužů. Jako statisticky významné byly logistickou regresí po věkové standardizaci potvrzeny rozdíly (častější užívání mezi ženami) v užívání léků na hypertenzi, bolesti kloubů, migrénu, jiné bolesti, alergie, deprese, spaní a jiných léků.

Užívání předepsaných léků kvůli jednotlivým potížím

Orální antikoncepci užívalo v posledních 2 týdnech 15 % všech žen. Pokud sledujeme rozšíření pouze mezi ženami ve fertilním věku, pak orální antikoncepci bralo téměř 27 % respondentek, což je podíl mírně nižší ve srovnání s údajem zdravotnické statistiky, která uvádí, že v roce 2002 hormonální antikoncepci užívalo 38 % žen ve fertilním věku. Tento rozdíl však může být z části způsoben skutečností, že mezi hormonální antikoncepci jsou zahrnuty i jiné, než orální formy (injekce, podkožní implantáty).

Nejvíce byla orální antikoncepce rozšířena mezi nejmladšími ženami, ve věkové skupině 15 - 24 let ji užívalo 40 % respondentek. S rostoucím věkem se podíl žen s orální antikoncepcí snižoval a mezi ženami staršími 35 let představoval 11 %, což je pravděpodobně způsobeno využíváním odlišných metod zabránění početí staršími ženami. Nejrozšířenější bylo užívání orální antikoncepce mezi středoškolačkami, ty užívaly tuto antikoncepci téměř 6x častěji než ženy se základním vzděláním (po odstranění vlivu věkové struktury). Následovaly ženy s vyšším vzděláním a s učňovským vzděláním. Užívání orální antikoncepce bylo častější také u žen s vyšším příjmem domácnosti. Další rozdíly z hlediska socioekonomických charakteristik nebyly zaznamenány.

Hormony při menopauze nebo osteoporóze užívalo 5,4 % všech žen. Pokud uvažujeme pouze ženy starší 44 let, pro něž byla otázka určena, pak tyto léky užívalo 13 % žen.

Užívání nepředepsaných léků

Vedle lékařem předepsaných léků byli respondenti dotazováni také na užívání lékařem nepředepsaných léků, které se vztahují spíše k méně závažným zdravotním potížím a k preventivní ochraně zdraví. V posledních 2 týdnech užívalo lékařem nepředepsané léky 38 % mužů a 56 % žen. Ženy užívaly nepředepsané léky častěji než muži, rozdíl mezi oběma pohlavími byl potvrzen jako statisticky významný. Závislost na věku nebyla v tomto případě potvrzena.

Podíl respondentů užívajících předepsané a nepředepsané léky podle věku a pohlaví je prezentován v níže uvedené tabulce.

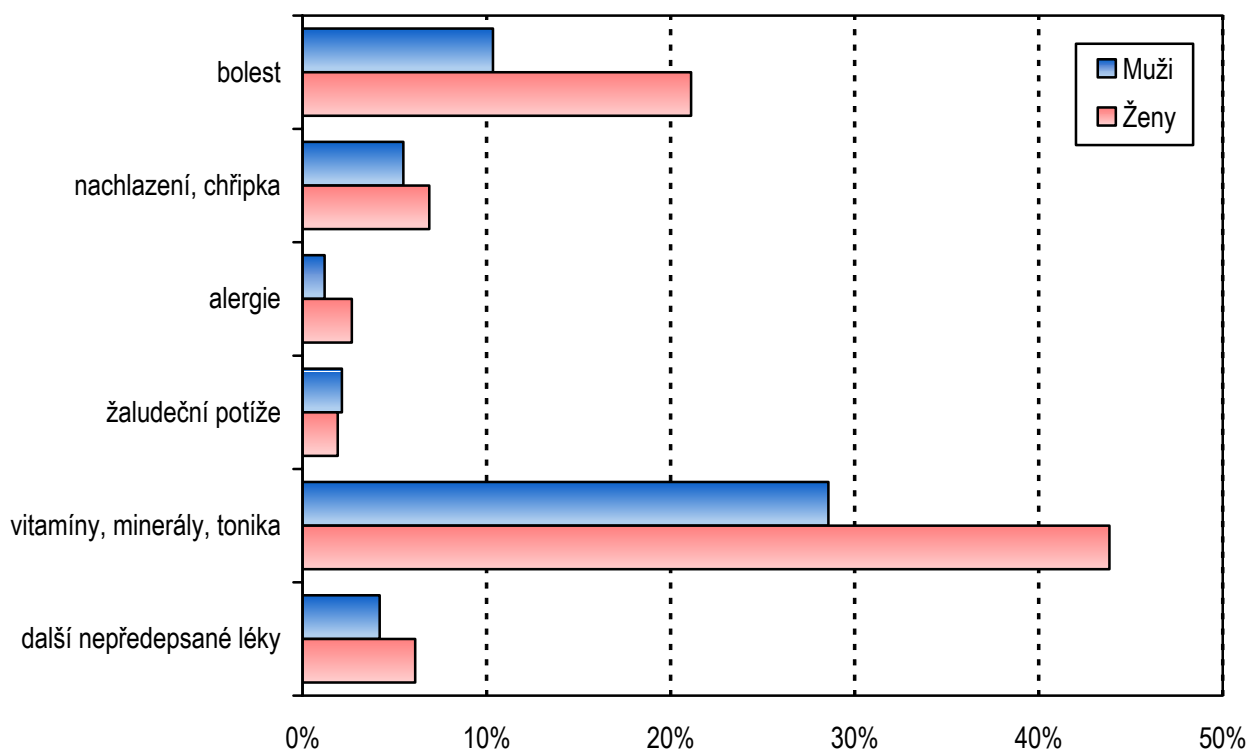
Užívání předepsaných a nepředepsaných léků v posledních 2 týdnech

Věková skupina	Podíl respondentů (v %) užívajících				
	předepsané léky			nepředepsané léky	
	muži	ženy	ženy (s vyloučením antikoncepce a hormonů)	muži	ženy
Celkem	41,2	66,0	56,0	38,2	56,2
15-24	17,8	51,9	27,7	37,2	55,8
25-34	20,9	52,8	31,7	43,6	57,7
35-44	27,2	52,1	42,9	36,1	60,5
45-54	49,0	65,4	61,1	38,6	61,1
55-64	63,7	74,9	73,9	39,5	59,8
65-74	81,7	89,3	88,6	32,1	51,0
75+	83,9	95,5	95,5	35,7	37,6

Podle základních sociodemografických charakteristik byly zaznamenány statisticky významné rozdíly v podílu osob užívajících lékařem nepředepsané léky z hlediska příjmu, vzdělání a ekonomické aktivity. S rostoucím příjmem a vzděláním se u obou pohlaví podíl osob užívajících nepředepsané léky zvyšoval. Zaměstnaní muži užívali nepředepsané léky častěji než muži nezaměstnaní, a to i po odstranění vlivu rozdílného příjmu a vzdělání respondentů. Užívání nepředepsaných léků bylo častější ve městě než na venkově, tato závislost byla prokázána u obou pohlaví, po uvážení vlivu vzdělanostní a příjmové struktury obyvatelstva však platila pouze pro muže. U žen byla naopak prokázána souvislost s přítomností chronického onemocnění, ženy s chronickou nemocí vykazovaly mírně častěji užívání nepředepsaných léků než ženy bez chronického onemocnění.

Nejčastěji z nepředepsaných léků respondenti užívali vitamíny, minerály a tonika (látky k posílení organismu). Tyto léky užívalo více než 40 % žen a téměř 30 % mužů. Následovaly léky na bolest a nachlazení či chřipku. Statisticky významné rozdíly mezi oběma pohlavími byly zaznamenány v případě užívání léků na bolest, alergické symptomy, u vitamínů a minerálů a dalších nepředepsaných léků. Ženy tyto léky užívaly častěji než muži. Závislost na věku nebyla u žádného typu nepředepsaných léků prokázána.

Užívání nepředepsaných léků kvůli jednotlivým potížím

Z prezentovaných výsledků je zřejmé, že užívání léků je v naší populaci poměrně rozšířené. Zatímco předepsané léky užívala necelá polovina mužů a 2/3 žen, nepředepsané léky brala v posledních 2 týdnech více než 1/3 mužů a 1/2 žen. S rostoucím věkem se podíl osob užívajících lékařem předepsané léky zvyšoval, u nepředepsaných léků nebyla závislost na věku zaznamenána. Užívání léků bylo spojeno s chronickým onemocněním a horším subjektivním zdravím, u nepředepsaných léků byla prokázána rovněž závislost na vzdělání a příjmu respondentů. Osoby nezaměstnané užívaly léky předepsané častěji než osoby zaměstnané, u nepředepsaných léků tomu bylo naopak. Nejčastěji byly, z předepsaných léků užívány léky na hypertenzi, kardiovaskulární choroby a bolesti kloubů, u žen byly časté také léky na migrénu. Orální antikoncepci užívala 1/3 žen ve fertilním věku, nejčastěji však byla užívána mladými ženami. Z nepředepsaných léků bylo nejčastější užívání vitamínů, minerálů a tonik.

Vypracovala: Bc. Šárka Daňková